

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΕΥΤΑ

Εν Ἑλλάδι Δραχ. 10
Εν Τουρκίᾳ 1/2 τουρκικῆς λίρας
Εν τῇ ἄλλῃ ἀλλοδαπῇ 1/2 ἀγγλικῆς λίρας

Ἀρχεται ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκάστου
μηνύς.

ΑΓΩΝ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΠΕΜΠΤΗΝ

Πᾶσα αἰτήσις ἀπορώσα εἰς τὸ φύλλον ἀπευθύνεται.

Πρὸς τὸν κ. Γ. Λαμπροδὴν διηγήτορον
Ὁδὸς Σόλωνος 36

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἀποδίδονται

ΟΡΓΑΝΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΩΝ ἨΘΙΚΩΝ ΚΑΙ ΥΛΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κύριον ἄρθρον (Ὁλον τὸ ἔργον τοῦ Γρηγορίου Μα-
ρασλή).—Ἡ νῆσος Σαμοθράκη. (Τὰ κατὰ τὸ 1821
παθήματα αὐτῆς).—Ἑλλάς καὶ Ἀρμενία.—Ἀγ-
γέλματα καὶ θύλοι.—Θράκη (Αἱ ἐν τῷ νομῷ
Ἀδριανουπόλεως ἐνέργειαι τῶν Βουλγάρων).—
Ἡπειρος (Αἱ ὁμοφυλικαὶ σκευαφῆαι).—Τὰ ἐν
τῇ σελῇ τοῦ Σταυροῦ ἐν Ἱεροπολίτοις.—Τὰ ἐν
Ἑλλάδι.—Ἐπιφυλλίς (Τὸ γλωσσικὸν ζήτημα
ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Χατζηδάκη, καθηγητοῦ τοῦ Παν-
επιστημίου).—Τελευταῖαι εἰδήσεις.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ τῇ 9 Μαΐου 1907

Το παρελθὸν Σάββατον ἐνεταφιάσθη ἐν
Ὁδησῶ ὁ Γρηγόριος Μαρασλῆς καὶ βαρετα
ἡ ρωσικὴ γῆ καλύπτει ἐς αἰὲς σκῆνωμα ψυχῆς,
ἐν ἣ ἡ θρησκεία τῆς φιλοπατρίας εὔρε τὴν
εὐγενεστάτην λατρείαν.

Γίος πρωτοεργάτου τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐλ-
ληνικῆς φυλῆς διετέλεσε ὁ Γρηγόριος Μαρασλῆς,
ὅτι ἡ λύσις τῶν δεσμῶν τῆς τουρκικῆς τυραν-
νίας δὲν ἤρκει σὺν τῷ σώματι ὡς ἀπαλλάξαι
καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἐλληνικοῦ γένους ἀπὸ
τῆς στυγερωτάτης τῶν δουλειῶν, οἷα ἡ ἀμά-
θεια, καὶ ὅτι ἐλευθέρᾳ ἀληθῶς τότε μόνον
ἠ ἀπέβαινε ἡ Ἑλλάς, ὅταν ἐδραῖον στήσῃ ἐν
αὐτῇ τὸ κράτος τῆς ἡ γνώσεως, τὸ πῦρ τοῦ
καθαίροντος τοὺς ρύπους, ὅσοι λυμαίνονται τὴν
ἀνθρωπίνην ψυχὴν καὶ καταδουλοῦσιν αὐτὴν
εἰς πάθη, ἐξ ὧν καὶ αἶτομα καὶ ἔθνη ἀποκο-
μίζουσιν ἄδοξιν, θάνατον ἄδιάφορον, πολλὰ
καὶ δὲ καὶ κατασχύνη.

Ἀγνοοῦμενος σχεδὸν ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος
κατεσχόπευεν ἀπὸ πολλοῦ ἐκ μιᾶς γωνίας τῶν
δυτικῶν ἁκτῶν τοῦ Εὐξείνου τὰς κοιλώσεις
τοῦ νεωτέρου τῆς βίου μετὰ σπογγῆς, ἥς τὴν
φιλόσοφον ἐμπνευσιν καὶ τὴν βαθεῖαν περι-
πάθειαν εἰς τὰς βραδυτέρας γενεὰς μόνον εἶ-
ναι πεπωμένον νὰ κατανοήσωσιν. Καὶ ἐν τῇ
ἐκταστικῇ ἐκείνῃ σφυγμομετρήσει τῆς ἐλληνι-
κῆς ψυχῆς διέκρινεν ὁ Γρηγόριος Μαρασλῆς
τὸ κύριον νόσημά της, ἐξ οὗ σύγχυσις καὶ ἀ-
στάθεια γυναικῶν καὶ φρονήματος, χαρακτήρων
ἐλλείψεις, ταραχὴ παντοῖα ἐλυμαίνοντο τὸν τε
πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν βίον τῆς Ἑλλάδος.

Ἐν τῷ βίῳ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἔλειπε
καὶ λείπει ἡ πυξίς, ἡ ρυθμιζοῦσα τὴν ὅλην
ἐθνικὴν τῆς πορείαν, θὰ ἦτο δὲ ἡ παραδοξο-
τάτη τῶν κοινωνικῶν ἢ ἐλληνικῆς κοινωνίας, ἐὰν
σὺν τῇ πυξίδι ταύτῃ ἀπουσίαζεν ἐξ αὐτῆς ὁ
ἐξωτερικὸς μοχλὸς τῆς ἐθνικῆς ἀλληλεγγύης, τὸ
ὁρμήφυτον συναίσθημα, ὅπερ ἰπέμεινε ἡμῖν
ὡς τὸ μόνον λείψανον μακροτάτης ἱστορίας.

Ἀλλὰ διὰ τῶν συναισθημάτων οὐτε προ-
ῆγονται, οὐτε διοικούνται, ἀλλ' οὐδὲ δοξάζον-
ται πάντοτε τὰ ἔθνη ἄνευ τοῦ νοῦ τοῦ ταξι-
νομένου τὰς ἀνάγκας, τοῦ καθορίζοντος τὰ
μέσα τῆς τούτων θεραπείας, τοῦ προεικάζον-
τος καὶ προλαμβάνοντος τοὺς κινδύνους, τοῦ
κοσμοῦντος τὰ πάντα καὶ προδιαγράφοντος
τὰς ὁδοὺς, ἃς πρέπει νὰ βαδίσῃ τὸ ἔθνος.

Νοῦν, τὸν, κατὰ τὸν ἀρχαῖον φιλόσοφον,
τὰ πάντα κοσμοῦντα ἠθέλησε νὰ διώρῃσιν ἐν
τῇ μητέρᾳ τοῦ Ἑλλάδος ὁ Γρηγόριος Μαρα-
σλῆς, καὶ τὸ κάλλιστον δῶρημα τοῦ φιλοσό-
φου ἐμπόρου τῆς Ὁδησοῦ πρὸς πᾶσι τοῖς ἄλ-
λοις ἐπεμαρτύρησεν οἱ φύγοι, αἱ δυσφημῆσεις,
αἱ ἀπαρέσκειαι, ἃς ἡ ἀτακατικὴ ἐχούσα
πρὸς τὴν ζήτησιν τῆς ἀληθείας ἀμάθεια ἐπέ-
ριψε κατὰ τοῦ λαμπροτάτου τῶν ἔργων τοῦ
Μαρασλή, κατὰ τῆς Βιβλιοθήκης του.

Τῷ ὄντι θὰ ἦτο ἀστοχώτατον ἡ μάλλον πε-
ριττὸν ἔργον τὸ ταμεῖον τοῦτο, ἐν ᾧ ὁ Γρηγό-
ριος Μαρασλῆς ὡς μέλισσα περισυνέλεξε τῆς
τε θύειας καὶ τῆς ἐλληνικῆς ἐπιστήμης τοὺς
θησαυροὺς, ἃν ἡ Ἑλλάς ὑπεδέχετο αὐτὸ προ-
φρονῶς. Θὰ κατενόει τότε τί προσέφερεν αὐ-
τῇ ὁ Μαρασλῆς καὶ κατανοοῦσα θὰ ἔπε-
δείκνυν, ἐπὶ δὲν εἶχεν ἀπόλυτον ἀνάγκην τοῦ
προσφερομένου δώρου.

Ἐν παντὶ ἔθνει διαγινώσκεις ὑπάρχουσιν
ταῖς τινά, τὴν λεγομένην μέσσην, ἥτις ἀπο-
τελεῖ τὸν συνεκτικὸν δεσμόν τῶν διαφόρων κοι-
νωνικῶν στρωμάτων, τὸν θεματοφύλακα τῶν

κοινῶν παραδόσεων, τὴν στερεάν κιβωτόν, ἐν ἣ
ἡσυχασμένοι ἀπὸ παντὸς κινδύνου εὐρίσκονται
κατατεθειμένοι οἱ παντοῖοι ἐθνικοὶ πόθοι, τὴν
μυσταγωγὸν τῶν ἐλπίδων, ἃς φωτίζει διὰ τῆς
δαδὸς τῆς γνώσεως. Τίτλούχους τῆς μέσης ταύ-
της τάξεως ἔχει καὶ ἡ Ἑλλάς, οἷον διδασκά-
λους, δημοσιογράφους, πολιτευτὰς, ἱατροὺς,
δικηγόρους, ἀξιωματικούς, δικαστὰς, ὑπαλ-
λήλους, ἀλλὰ μέση τάξις, περὶ δὲν ὑπάρχει
ἐν Ἑλλάδι. Διότι ἀπὸ τῶν τάξεων τούτων
ἀπαισία ἀμάθεια, δύναται τις εἰπεῖν, ἀπαρ-
αδεύματιςτος σκορπίζει ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα πᾶ-
σαν ἀντὶ τῆς εὐταξίας τὴν ταραχὴν, ἀντὶ τῆς
σεικνότητος τὸν θόρυβον, οὐδ' αὖ μὲν τοῦ κό-
σμου πρόσωπα καὶ πράγματα συμφύονται εἰς
τὴν δημοσίαν κρίσιν μετὰ τοσαύτης συγχύ-
σεως, ὥστε τὸ χθὲς μέλαν νὰ γίνηται αὖριον
πάλαιον, τὰ εἰδωλὰ τῆς σήμερον νὰ κατα-
κρημνίζονται αὖριον εἰς μυρία συντριβόμενα
θύματα, ὅπως αὖθις τὴν μετεπομένῃ ἐκ
τῶν συντριμμάτων τούτων ἀναστῇ ἄνθρωποι
ἐκ τῶν ἀλλήλων, ὥστε ἁπλῶς καὶ ἀδυστάτως
μὴδὲς μὲν νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν ἀνίκανον νὰ ἐπι-
χειρῇ τὰ μέγιστα ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ τῇ
κοινωνίᾳ, ἀνεξέλεγκτος δὲ ὑπὸ τοῦ πολλοῦ
πλήθους νὰ ἐπευφημῇται πᾶσα φενακία καὶ
πᾶσα ψευδολογία.

Σιγὴ θανάτου ὑποδέχεται πᾶσαν ταραχὴν
ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ· διότι ὁ βρά-
χος καθ' οὗ συντρίβονται ἡ πολιτικὴ φενακία
καὶ ἡ κοινωνικὴ ἀγρύπεια, ἡ μέση τάξις δὲν
ὑπάρχει. Ἀκαθοδήγητος δὲ φέρεται ὁ ἔθνος
ᾧ πρωτογενῇ βίῳ καὶ μόνον ὑπὸ τοῦ αἰσθη-
ματος ἐλαυόμενος, διότι ἐλλείπει αὐτῷ ἡ δὴ
τῆς γνώσεως.

Τὴν δαδα ταύτην ἦλθεν ὁ μεγαλοεργὸς υἱὸς
τῆς Θράκης, ἵνα προσφέρῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα.
Καὶ ἀγνοοῦμεν μὲν τὰς τελευταίας θελήσεις
τοῦ μεγαλόφρονος ἀνδρός, ἀλλ' οἷαι δὴ ποτε
καὶ ἂν ὦσι, ὁ σπὸρος ἐρρίφθη καὶ ἡ βλάστησις
δὲν θὰ ἀργήσῃ.

Ἡ θεμελίωσις ἔργου, οἷον τὸ τοῦ Μαρασλή
προκαλεῖ καὶ τὴν ἐπιστάγειαν, ὁ εὐγενὴς δὲ
φθόνος τῆς εὐφημίας θὰ κεντρίσῃ τὴν ἐλληνι-
κὴν μεγαλοφροσύνην νὰ συνερίσῃ ἔργον, ἐφ' ᾧ
ἡ Ἑλλάς εὐγυνωμονοῦσα θὰ τάξῃ τὸν Μαρασλῆν
εἰς τὴν ὑπάτην βαθμίδα τῶν εὐεργετῶν της.

Η ΝΗΣΟΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ

Τὰ κατὰ τὸ κίνημα καὶ τὴν καταστροφὴν
τῆς νήσου ἐν ἔτει 1821.

(Ἰδε καὶ προηγούμενον φύλλον).

Ὅλιγοι τινὲς πρόκριτοι τῆς Σαμοθράκης εἶ-
χον μνηστῆς εἰς τὴν Φιλίππης Ἐταιρείας εἶτε διε-
ρχόμενοι ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἶτε ὑπὸ τοῦ Μη-
τροπολίτου Μαρονείας, ὅστις λέγεται αἱ νῆσοι τὸν
καὶ ἐπιστολὴν περὶ τούτου εἰς αὐτοὺς. Προσιδ-
ποιοῦντες λοιπὸν περὶ τῆς ἐν ὁρισμένῳ χρόνῳ ἐ-
γέρσεως γενικῆς ἐπαναστάσεως, ἥς, ὡς ἐβεβαίουν
αὐτοὺς, ἤθελον μετέσχει καὶ ἀπασαι αἱ νῆσοι τὸν
Μάρτιον τοῦ 1821, οἱ Σαμοθράκες ἠρησθήσαν νὰ
πληρώσωσι τοὺς ζητούμενους φρούρους, διὰ ἀπεστάλη
αὐτοῖς ὑπὸ τῶν Τούρκων ὡς μεσάζων Ἰμβριὸς τις
Λογοθέτης ὀνόματι, εἰς δὲ ἀπῆλθον λέγοντες
ὅτι ἀδοσίματα δὲν ἔχουν νὰ δώσωσι, μονίχα μο-
λύβι καὶ μπαρούτι. Εὐρίσκειτο ἐν Σαμοθράκῃ Σα-
μὸς τις ἔχων δῆλον πολυμερικὸν, δι' αὐτοῦ δὲ καὶ
τῶν εὐαρίθμων ἐν τῇ νήσῳ ὑπαρχόντων ἄλλων
δύλων προεγύμναζε Σαμοθράκας τινὰς εἰς τὴν
σκοποβολήν. Τὴν 1η Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους
τουρκικὸς στρατὸς ἀποτελούμενος ἐκ 2000 ἀνδρῶν
προερχόμενος δὲ ἐκ Τενέδου ἐπεβίβασθη εἰς τὴν νο-
τιοδυτικὴν παραλίαν τῆς νήσου εἰς θέσιν καλουμέ-
νην Μακρηλιὰς καὶ ἀνῆλθε πρὸς τὸ χωρίον καί-
μενον εἰς ὕψωμα ὑψηλοτέρῳ περιβαλλόμενον
ὑπὸ βραχυστάτων κλιτύων. Μόλις ἐπληρώσας πρὸς τὴν
στενὸν πορὸν εἰσόδον τοῦ χωρίου τὴν ἀνομαζομένην
Σταυρί, πυροβολισμοὶ τινες ἀπὸ τῶν δύο λόφων
Βρυχοῦ καὶ Κούκου ἐνθεν καὶ ἐνθεν τῆς εἰσόδου ἀν-
έκοψαν ἐπ' ὀλίγον τὴν πορείαν αὐτοῦ. 30-35 Σα-
μοθράκες μετὰ τοῦ Σαμίου (ἡ κατ' ἄλλους 30-40
Μακεδόνες κτείσται παρεπιδηνούντες ἐν τῇ νήσῳ)
ἦσαν οἱ πυροβολήσαντες. Ὁ Σάμιος σημάδευσας
ἐρόνευσε τὸν σηματοφόρον τῶν Τούρκων, κατὰ τὸν
δεύτερον δὲ πυροβολισμὸν ραγέντος τοῦ ὅπλου του
ἐξήχησε τὸ δῆλον ἐνός τῶν συντρόφων. Μόλις

ἀντελήφθησαν τοῦτο οἱ λοιποὶ ἐπαναστάται φοβη-
θέντες ἐτρέποντο πρὸς τὰ βουνὰ Εἰσελθόντες δ'
ἀνενόηλοι οἱ Τούρκοι εἰς τὸ χωρίον ἐνέπνευσαν τὴν
πανικὸν εἰς τοὺς κατοίκους καὶ συλλαβόντες τὴ βο-
νήϊα Σαμοθράκης τινος Κιρκίου Γακούση ὑπὸ τῶν
Τούρκων ἀνομαζόμενος 700 ἀνδράς ἤγαγον εἰς τό-
πον τινὰ ὑπὸ τὸ βυζαντινὸν φρούριον, ἐνθα ἐσφάζαν
αὐτοὺς· ὁ Κυρκίος Τσακούσης ἀνεκάλυψε καὶ ἐκα-
μέν ἐν δόματι τῶν Τούρκων τοὺς Σαμοθράκας νὰ
παραδοῦσιν ὑπαγνούμενος δι' ἐν τῷ πᾶσι τι.
Οἱ μᾶλλον εὐπιστοὶ παρεδίδοντο. Σήμερον δὲ ἡ Σα-
μοθράκη παροίμια «δὲν εἶμαι ἀπὸ τοὺς ἐπτακοσί-
ους» σημαίνει· δὲν ἀπατωμαὶ εὐλόως· ἡ δὲ φράσις·
αὐτοὶ εἶναι ἀπὸ τοὺς ἐπτακοσίους, δηλοῖ δι' ἀπα-
τάται τις εὐλόως. Ἀλλὰ καὶ γυναῖκες ἐρόνευσαν
καὶ ἄλλας ἐλαβον εἰς τὴν κατοχὴν τῶν μετὰ τῶν
τέκνων αὐτῶν, τὰς δὲ οἰκίας διηπάσαν καὶ εἰσορ-
μήσαντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐλόγχισαν εἰκόνας, κατε-
συνέτριψαν σταθίδια, ἔκαυσαν ἡ ἐσχίσαν βιβλία καὶ
ἤρπασαν δισκοπώτρια καὶ ἱερὰ ἄμφια καὶ πᾶν τὸ
πολύτιμον. Εὐαγγέλιόν του διὰ τῆς λόγῃς διαμ-
περὲς ἐτροπήθη ἡ ἀγρία μανία στρατιώτου. Ἡ
ἡμέρα αὕτη 1η Σεπτεμβρίου τ' ἔτους 1821 λέ-
γεται ὑπὸ τῶν Σαμοθράκων αἰθερία τοῦ χαλασμοῦ,
εἰς μνημόσυον δ' αὐτῆς ἐποθέθη ὑπὸ τῆς δημόσιας
Μουσῆς τὸ ἐξῆς τετρατάχον χόρομον ἐν Σαμο-
θράκῃ.

«Σήμερον εἶναι Τρίτη καὶ πρωτοσταυρινά,
«Ὅπου μᾶς ἐχάλασαν οἱ Τούρκοι τὰ σκευά,
«Ποῦ πέραν τὰ κεφάλια καὶ ἀφῆσαν τὰ κορμιά.
«Γεμίσαν τὰ σοκάκια καὶ ὅλα τὰ στενά».

(Ἐπάρχει καὶ ἄλλη παραλλαγή τοῦ ποιήματος,
ἣν δὲν ἠδυνήσθη νὰ μῶθω).

Ἐπὶ μῆνα ἡ κατ' ἄλλους ἐπὶ δύο μῆνας κατόπιν
ἀνεξήτων οἱ Τούρκοι τῇ βοήθειᾳ τοῦ Κυρκίου
Τσακούσης εἰς τὰ δύσπιστα τῆς νήσου ὅρη καὶ δυσ-
πρόσιτα σπήλαια τοὺς κρυπτόμενους ἐκεῖ κατοίκους,
ὅσοι δὲν κατέφθινον διὰ θαλάσσης νὰ διαφύγωσιν.
Ἀνακαλύπτοντες δὲ αὐτοὺς ἐσφάζον αὐθωρεὶ ἀνυ-
ποκρίτως. Τοσοῦτος ἦτο ὁ τρόμος τῶν ἀν-
θρώπων ἐκείνων, ὥστε καὶ εἰς μέρη, ἐνθα διὰ τῆς
κλιματικῆς μιᾶς μόνης πέτρας ἦτο δυνατόν καὶ εὐ-
κολον νὰ διώξωσι τοὺς ἀναζητούμενους αὐτοὺς Τούρ-
κους, ἄφρονον αὐτοὺς νὰ τοὺς συλλαμβάνωσιν ἄνευ
ἀντιστάσεως. Εἰς τὴ σπηλιὰν τῆς νήσου, ἐπονομα-
ζόμενον ἐκτοτε τοῦ Γερού ἢ σπηλιᾶς, κατεστράφη
ὁ δημογέρον τῆς νήσου. Μητέρας, ἵνα σωθῶσι,
ἐγκατέλειπον εἰς τοὺς δρόμους ἢ εἰς τὰ βουνὰ τὰ
τέκνα τῶν, ἀλλὰ ἐκρήμνιζον αὐτὰ ἀπὸ τῶν βρά-
χων, ἵνα μὴ ἀποθάνωσι τῆς πείνης. Γὰρ συλλαμ-
βανόμενος ἐξ αὐτῶν ἀπῆγον οἱ Τούρκοι καὶ μετὰ
τῶν τέκνων ἐξήνδραπόδον. Ἐξαντλησάντες σχε-
δὸν τὸ κυνήγιον τοῦτο, ἀφ' οὗ ἐσφάζαν ἐντέλει καὶ
τὸν ὑπερηρέσαντα αὐτοῦ πιστὸς Κυρκίος Τσακού-
νην, ἐγκατέλειπον τὴν νήσον ἀποκομιζόντες λάφυρα καὶ
ἀχροντα, ἀνδρόποδα. Ἐκ τῶν δουλωθέντων ἄλλοι ἐξώ-
μασαν, ἄλλοι ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι. Τινὲς τούτων ἐξ-
ηγοράσθησαν ἐπειτα (ἐντός ἐνός ἡ δυοῦν) ὑπὸ χρι-
στιανῶν καὶ ἐπληθευρώθησαν. Οἱ ὀλιγοὶ ἀπομεινάντες
ἐν τῇ νήσῳ ὡς καὶ τινες ἐκ τῶν διὰ θαλάσσης διαφυγόν-
των ἐπανήλθον καὶ 130 οἰκογενεαὶ πλήρεις ἀπετέ-
λεσαν τὸν νέον οἰκισμόν τῆς νήσου. Πέντε ἐκ τῶν
ἐξομοσάντων κατὰ τὸ 1821 ἀνδρῶν ἐπανελθόντες
μετὰ τινὰ ἐτη εἰς Σαμοθράκην ἠσπάζθησαν πάλιν
τὸν χριστιανισμόν. Καταγγελλόμενοι δὲ μὲς εἰς τὸν
καθὼν τῆς Μάκρης, εἰς δὲ καὶ ἡ Σαμοθράκη ὑπὸ
ἡγετο, ὑπέστησαν μαρτυρικὸν θάνατον κατὰ τὸ
1837 μὴ θελήσαντες νὰ ἐξομώσωσι καὶ αὐτοί. Ἐν
Μάκρῃ, Ἀγίῳ Ὁρεὶ καὶ Σαμοθράκῃ τῇ 7 Ἀπρι-
λίου ἐκάστου ἔτους ἐορτάζεται ἡ μνήμη τῶν πάντε
τούτων νεομαρτύρων Γεωργίου, Μανουῆλ, Θεοδό-
ρου, Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου, ψαλλομένη ἀκούου-
θίαις συνθεσίσις ὑπὸ Παύλου τινος μοναχοῦ τῷ
1843, ὅστις ἐγράφη καὶ τὴν διήγησιν τοῦ μαρτυ-
ρίου. Κατὰ τὴν 7 Ἀπριλίου οἱ ἐν Σαμοθράκῃ ἀπό-
γονοι τῶν πάντε μαρτυρῶν τελοῦσι κατ' ἔτος μνη-
μόσυνα μετὰ κολλυβίων. Τὰ δὲ αὐτῶν κατεστῆσαν
πρῶτον ἐν Μάκρῃ, ἐπειτα ἐν Ἀγίῳ Ὁρεὶ, καὶ ἐκ-
κλή-
σιαι τῆς Σαμοθράκης ἀνάκεινται εἰκόνας τῶν νεο-
μαρτύρων φερόντων φουστάνελλας.

Ἐπὶ ἐπὶ τὴν ὁκτώτη μετὰ ταῦτα μένει τοῦ
τέλους τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐλυμαίνοντο τὴν
νήσον διὰ συγχῶν ἐπιδρομῶν Σκύριαι καὶ Ἰκαριοὶ
ἡγετοπεραταὶ μὴ ἀφῆντες ἐν ἡσυχίᾳ τοῦ κα-
τοίκους, οἵτινες ἐπὶ μακρὰ ἐτη ἐπείτα ἅμα τῇ ἐμ-
φανίσει ξένου ἐν τῇ νήσῳ ἐτρέποντο πρὸς τὸ ὄρη
καὶ ἐκρύπτοντο ὑπὸ φόβῳ ἱεροῦ συνεχόμενοι.

Ταῦτα συνέβη αὐτὸς ἐν Σαμοθράκῃ ἐκ στόμα-
τος κατοίκων τῆς νήσου γνωρίζοντων αὐτὰ ἐκ πα-
ραδόσεως. Ἐβόηθη δὲ μοι εἰς τοῦτο καὶ ἡ πραγ-
ματεία τοῦ Σαμοθράκας ἱατροῦ Ν. Φαρδῶ, ἡ μὲν
ἐξ ὧν ἐγὼ εἶδόν, περὶ τοῦ κατὰ τὸ 1821 κινή-

ματος καὶ τῆς καταστροφῆς τῆς Σαμοθράκης, μο-
νογραφίᾳ δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ περιοδικῷ Ἀπόλλωνι
(ἔτος Δ' ἀριθ. 40 καὶ 41, 1886, ἐν Πειραιεῖ).

ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΑΡΜΕΝΙΑ

Ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἀρμενία», ὅπερ ἐκδίδουσιν
ἐν Βοστώνῃ Ἀγγλιστὶ Ἀρμένιοι πατριῶται ὑπὸ τὴν
προστασίαν ἐπισήμων Ἀγγλῶν καὶ Ἀμερικανῶν
πολιτικῶν, ἐδημοσιεύθη (ἐν τῷ τευχ. τοῦ Μαρτίου)
ὡς κύριον ἄρθρον, μικρὰ διατριβὴ τοῦ κ. Σίμου Με-
νάρδου, ἔχουσα ἐν μεταφράσει ὡς ἐξῆς.

Ἡ «Ἀρμενία» τὴν ὅποιαν μετὰ προσοχῆς πα-
ρακολουθῶ, μοῦ ἀφῆκε διὰφορὸν ἐντύπωσιν παρὰ
τὰ λοιπὰ ξένα περιοδικὰ, τὰ ὅποια συμβαίνει νὰ
διεθῶ. Ἀλλ' ὁ ἰδιῶς αὐτῆς τόπος μοῦ εἶναι
γνωστός καὶ σχεδὸν οἰκίαι. Καὶ τοῦτο διότι εἶμαι
τέκνον τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἑλλάδος τῆς διχοτο-
μημένης, τῆς ἐλευθερᾶς καὶ τῆς δουλικῆς.

Ποῦ γὰρ, ἡμεῖς προσβυγενῇ καὶ πολυπαθῇ τέκνα
τῆς Ἀνατολῆς, αἰσθανόμεθα βαθύτερον ὅσας οὐλη-
ρὰς ἄγωνίας ἔχομεν ὑποστῇ Ἐγγυρίσμεν τὴν αὐ-
τὴν τυραννίαν, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἴσως ἄλλαι ἀ-
γριώτεραι, ἀλλ' οὐδεμία θύμια, βαρβαριώτερα. Εἶναι
ἀληθὲς ὅτι καὶ ἄλλοι λαοὶ ἐδοκίμασαν αὐτὴν, ἀλλ'
οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἀρμένιοι ὑπὸ ἐξαιρετικῶν ὁρῶν.

Διότι ἀμφότεροι ἔχομεν ἱστορικὴν σχεδὸν ἐξίσου
μακράν, ἔχομεν τὴν αὐτὴν ἀνιμνήσαν ἀληθινήτου
παρελθόντος, ὅπερ ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς τύφιν ἔμια
καὶ ἐνθάβρυνσιν, ἐλεγχον ἅμα καὶ προτροπὴν. Ἡ
τουρκικὴ δουλεία ὑπῆρξε δι' ἡμᾶς ὡς ἡ τρομερὴ
μάχισσα τοῦ Ὀμήρου, ἥτις ἀτεκνήνωσε τοὺς συν-
τρόφους τοῦ Ὀδυσσεύς, ἀλλ' ἀφῆκεν εἰς αὐτοὺς ἀ-
πειράκτον τὸν νοῦν διὰ νὰ ἐνθυμούνται τὴν πα-
τρίδα.

Αὐτὴ ἡ λέξις πατρίς ἔχει παρ' ἡμῖν εἰδικὴν
τινα ἐννοιαν. Σημαίνει μᾶλλον ἰδέαν ἢ ἔκτασιν
ἐδάφους. Διὰ τοῦτο τὸ ὄνομα τῆς ῥίπτει διὰ
μίας εἰς τὴν συνειδήσιν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐκφρα-
σίν μας σκίαν βαθυτέραν ἢ ἐλαφροτέραν αἰωνίως
προσπάτου πένθους. Ἐνθυμίζεις εἰς ἀμφοτέρους, Ἑλλη-
νας καὶ Ἀρμένιους, ἰσθίον καθήκον. Τὸ συναισθημα
τοῦτο ἐρμηνεύει καλλίστα τὸ περιπαθεῖς «Περίπα-
νον» τοῦ Πέτρου Τουρῆ, ὅπερ ἐδοκίμασα νὰ με-
ταφράσω.

Δὲν δύναμι νὰ λησμονήσω τὴν μεγαλλοκλήν
ὄψιν ἐξαιρετικῶν Ἀρμενίων, τὸν ὅποιον συνήντησα ἐπὶ
Ἀυστριακοῦ ἱεροπολίτου πρὸ τῶν μεγάλων ἀρμενι-
κῶν σπαχῶν Διηρομεθὰ τῷ Αἰγαίῳ καὶ κατὰ τὸ
γεῦμα ὁ πλοίαρχος, πληροφορηθεὶς τὴν διέφορον
ἐθνικότητα τῶν ταξιδιωτῶν, παρεθήρην ἐνθῶμως
«Κύριοι βλέπω ὅτι καθεὶς ἀνήκειν εἰς διαφορετι-
κὴν σημαίναν. Ὁ Ἀρμένιος ἀπεκρίθη ἀμέσως.
«Ἡμεῖς οἱ κακώτεροι δὲν ἔχομεν οὐδὲ σημαίναν»
ἀλλὰ ἐξέφρασε τοῦτο μετὰ τόσην ὁλμῇ, ὥστε πρὸς
στιγμὴν ἐνόμισα, ὅτι ἀνεγνώριζα ἀρχαῖον γνώμιόν
μου. Μετ' ὀλίγον ἐγίναμεν φίλοι καὶ τὸν παρηγό-
ρησα ὅσον ἠδυνήμην· τὸν ὑπεμνήσας ὅτι καὶ ἡ Ἑλ-
λας πρὸ τινων δεκαετηρίδων δὲν εἶχε σημαίναν.
«Ὅτι αἱ πλουσιώταται νῆσοι—τῶν ὁποίων ἐβλέπα-
μεν τὰς κορυφὰς διακαρπομένους εἰς τοῦ οὐρανοῦ,
τοῦ αἰωνίου γαλαξοῦ, γεμίζουσι τὰ θησαυροφυλά-
κια τοῦ Σουλτάνου, διὰ τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος».
«Ὅτι αἱ πλουσιώταται τοῦ κράτους μας ἐπαρχίαι,
αὐτὴ ἡ πρωτεύουσα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, δουλοῦσιν
ἀκόμη καὶ δι' ὅταν αὐτοὶ βασιλεύσῃ Κωνσταντι-
νος ὁ δωδέκατος δὲν θὰ κατέχῃ οὐδὲ τὸ δέκατον
τοῦ κράτους τοῦ ἐξόμοιου Κωνσταντινίου».

— Κατὰ τὰς ἐξ Ἀραβίας εἰδήσεις ἡ ἐπανάστασις μαίνεται ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, τὰ τουρκικὰ δὲ στρατεύματα ὑπέσπρησαν κατὰ τὸν τελευταῖον μῆνα